

Љубиша Деспотовић

Институт за политичке студије, Београд

ГЕОПОЛИТИЧКИ АСПЕКТИ ДЕЛОВАЊА РАДИКАЛНОГ ИСЛАМА НА УГРОЖАВАЊУ БЕЗБЕДНОСТИ ДРЖАВА СА ПРОСТОРА БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ*

Сажетак

У раду ћемо настојати да дефинишемо геополитичке аспекте који су омогућили и отворили значајан простор за деловање следбеника радикалног (милитантног) ислама у циљу реализације својих интереса. У том погледу указаћемо на безбедоносне ризике и опасности које реално прете да угрозе крхки мир у региону и претворе га у поновно попреште међунационалних сукоба који на овом простору увек имају директну верско- конфесионалну основу али и инспирацију. Посебно ћемо у раду истаћи опасности које прете по националне и државне интересе Србије и Републике Српске.

Кључне речи: *ислам, радикализам, геополитика, Балкан, бели џихад, Србија*

Геополитичке промене које су се десиле након рушења Берлинског зида, нису само у симболичкој и идеолошкој равни (доминација либералне парадигме) означиле процесе новог геополитичког прекомпоновања поретка моћи у свету већ и су то биле и на плану реалних односа моћи у мање - више свим важнијим геополитичким топосима сукобљавања укључујући и простор Балкана као *контактне зоне*. Постављање нове структуре геополитичке моћи на Балкану значило је неминовну геополитичку регресију за Руску

---

* Овај рад је настао у оквиру пројекта бр. 179009, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Федерацију и геополитичку трансгресију за САД и НАТО Пакт. Ови процеси биће за САД и његову војну алијансу стратешки важни с обзиром на чињеницу да су просторе балканског полуострва још од краја Другог светског рата, доживљавали као природну географску екстензију Блиског Истока која је занимљива не само са аспекта унилатералне контроле саобраћајно-комуникацијских инфраструктура, већ и са аспекта контроле геоенергетских коридора.

Интересовање и интерес Запада за Балкан, наглашавао је и један од њихових водећих геополитичара Збигњев Бжежински који је ово стратешки важно јужноевропско полуострво сврстао у зону тзв. Евроазијског склопа, називајући га *Евроазијски Балкан*. По мишљењу Бжежинског, «Евроазијски Балкан обухвата осам бивших јужносовјетских црноморско-кавказских и каспијско-централноазијских република којима је придодат и Афганистан».¹⁾ Иако географски помало натегнута, ова геополитичка визура Бжежинског јасно показује значај простора и потенцијале његове експлозивности. Исказана конфузија у геополитичком ситуирању Балкана креће се од географских домишљања и геополитичких конструкција З. Бжежинског, да би се наставила и у конкурентској геополитичкој визури једног Александра Дугина који такође географски врло растегљиво и геополитички потпуно неоправдано, у потрази за савезником Евроазије на ширем простору Балкана проналази решење у пројекту стварања велике Турске. "Дугин, на пример, развија идеју о великој Турској од Јакутије до Сарајева (...) Једнако исламистичким покретима, и евроазијство критикује економски либерализам, мондијализацију, као и све културне елементе садржане у овом феномену."²⁾

У обе предочене геополитичке визуре, поред указивања на значај региона, јасно се види географски аљкава а геополитички прагматична концепција која иде ка остваривању властитих геополитичких интереса по цену бруталног нарушавања суверености и територијалне целовитости балкански држава а нарочито Србије. И поред извесне политичке конфузије обе геополитичке визуре виде исламски фактор као свог кључног партнера у остваривању дефинисаних интереса. С том разликом што су Турска и део исламских земаља (Саудијска Арабија пре свега) реални партнери Атлантизма, а Турска и Иран потенцијални партнери Евроазије. Дакле исламски фактор виђен је као партнер али и као инструмент којим ће се остварити планирани политички циљеви. Та чињеница

1) Д. Лакићевић, Д. Николиш, *Глобализам и тероризам*, ИЕС, Београд, 2007, стр. 52.

2) Халед Ф. Алам, *Глобални ислам*, Службени гласник, Београд, 2012, стр. 53.

с обзиром на већински хришћански корпус Балкана у великој мери отежава одржавање политичке и безбедоносне равнотеже у региону, и прети да буде трајни фактор дестабилизације и отпочињања нових ратних сукоба. Исламски фактор итекако рачуна на ову геополитичку залеђину и охрабрен реалном политиком подршке трајно пенетрира у ткиво балканских држава (инсталишући своје верске, културне али и обавештајне и терористичке структуре на терену), држећи читав регион у стању константне претње и напетости. Било каква па и најмања дестабилизација, могла би бити искоришћена за радикализацију захтева и наметање својих интереса.

Настојећи да оснаже позицију доминације у региону, САД су омогућиле остваривање интереса својих стратешких и регионалних партнера у корпусу исламских земаља а нарочито Турске као *пивот државе*. Деловање и инфилтрација Ирана, пак, нарочито деведесетих година прошлог века у јеку ратних дешавања, као значајног исламског фактора ишао је мимо директне контроле и координације САД-а али се ипак у једном делу уклапао у означене интересе који су се огледали у директној и конкретној помоћи локалним исламистичким структурама. Повратно, стицајем дефинисаних околности исламски фактор на Балкану постао је значајан фактор у остваривању геополитичких интереса САД-а и Евроатлантизма у опште. *Као награду за служење тим интересима, исламистичке структуре у Србији, Македонији Албанији, БиХ, а нарочито на КиМ, добиле су подршку за реализацију својих националних и верских циљева, пре свега на штету и на рачун легитимних интереса српске државе и народа.* Методологија њиховог деловања била је разноврсна радикална и безкомпромисна. Она се кретала у распону од прихватања идеја и метода деловања *радикалног ислама* стварања *синтетичких нација* и њихових новокомпонованих идентитета, па све до класичних облика *територијалног сакаћења* и промене *национално - верског кода* појединих делова територија балканских држава. Поред класичних метода које спадају у домен процеса балканизације (коришћење територијалне и националне расцепканости и верско-културних разноликости као основе за подстицање сукоба и размирица) спољни фактори на жалост веома успешно инструментализују модернизацијске дефиците и економску маргинализацију балканских друштава као базу за стално подгрејавање нестабилности и сукоба.

Концепт-модел стварања синтетичких нација нешто је специфичнији и временски се ситуира пре свега у двадесети век и сам почетак двадесет и првог века, и то углавном на просторима средње-европских а нарочито балканских народа и држава. За раз-

лику од класична два модела формирања нација у Европи 19. века (органицистички и грађански модел) који су као своју претходницу имали снажне процесе *протонационалне самоидентификације* и моделирања, код модела **синтетичких нација**, главни национални конституенси били су смештени у религијско-конфесионалну и лингвистичку сферу, као и стране, спољно-политичке факторе - катализаторе ових процеса. Формирање нових синтетичких националних идентитета код балканских и делом средње-европских народа комбинација је аутономних тежњи национално још увек недовољно издиференцираних етничитета и политичких пројеката великих и регионалних геополитичких фактора који су у своје експанзионистичке планове укључивали и стварање нових националних држава играјући на карту регионалних разлика, конфесионалне нетрпељивости и онога што је Сигмунд Фројд у психолошком смислу означавао као «нарцизам малих разлика».

Прихватањем радикалних исламистичких идеја и метода од стране муслиманских и албанских лидера на Балкану започет је пројекат стварања синтетичких нација (бошњачке и косовске на пример), новог језика и културе, кроз ревизију историје, измишљања властитог а присвајања и затирања туђег културног наслеђа и традиције, особито ефикасно - српског народа. На овај начин, ре-дизајан и фалсификовање сопственог историјског идентитета постају основа за савезништво са истомишљеницима у религији и фанатизму без обзира одакле они потичу. Управо та веза, која своје краке пружа према многим исламским земљама, допринела је да *радикални исламисти* постану реалност Балкана, а њихова деструктивност по безбедност региона очигледна.

У геополитичком контексту такође, нарочито је важно истаћи продоре и уклињавања у срце копненог масива Балкана које има карактеристику *фронталности* и потенцијал *трајне деструкције* његове целовитости. У српском случају исламски вектори наступања имају неколико *клинова* (зона фронталног уклињавања) којима је намера што дубља и што шира пенетрација у српски национално-државни териториј. Посебно истичемо *«западномакедонско-косовскометохијски»* правац којим наступа **албански клин**, према централној зони и главним саобраћајним коридорима читавог Балканског полуострва у циљу њиховог запоседања и контроле. Затим продор **муслиманско-бошњачког клина** у зону *«Рашко-полимске»* области са тежњом њене потпуне дестабилизације и територијалног одвајања од српске државе и прикључења замишљеној и планираној зони исламског повезивања на Балкану и дубљег територијалног продора ка Европи, у јавности познатијој као «зелена

трансверзала».³⁾ Кључну улогу у овом уклињавању треба да одигра Турска. Панисламски пројекат одлично се уклапа и у турске геополитичке планове *неоосманизације* читавог простора балканског региона. «Стварање и продор муслиманског клина који иде преко Балкана огледа се и у тежњи за поновним формирањем неког вида Османског царства, што би за крајњи циљ имало стварање јединственог свеисламског простора. При томе би се остварило физичко повезивање муслиманских држава централне Азије и Блиског Истока са земљама западне Европе.»⁴⁾

Иако се почетком прошлог века повукла са Балкана (присиљена војним и политичким поразима у Балканским ратовима) Турска је недвосмислено остала важан регионални геополитички фактор у коме је Балкану посвећена посебна пажња и значај који у једном делу превазилази чисто геополитичке разлоге и залази у сегмент унутрашњих расправа у турском друштву о карактеру идентитета и његове балканско-европске основе.⁵⁾ Тај значај лежи колико у њеном положају толико и снази државе (величина територије, демографска компонента економски потенцијали, војна сила, и моћан политички савезник) која вишеструко превазилази снагу било које друге балканске земље. Турска слови као *«заштитница ислама»* на Балкану, и уз подршку САД изнова покушава да се значајније инфилтрира на ове просторе, а пре свега у земље и територије са већинским исламским становништвом, (Албанија, Косово и Метохија, БиХ,) али и тамо где је он у значајном броју, као у Бугарској, Македонији, или нашој Рашкој области. Тај процес турског *уклињавања* (повратка) убрзан је последњих неколико деценија, а нарочито сада кад је све извесније да Турска неће бити примљена у чланство ЕУ, као нека врста геополитичке и геоекономске компензације али и као жеља САД и НАТО-а да још више учврсте своје положаје на Балкану.

Према геополитичкој доктрини Ахмета Давутоглуа «Стратешка дубина» наступање према Балкану као трећој великој интересној зони Турске, поред Кавказа и Блиског Истока, има потпуно разрађену и разуђену структуру неоосманизације. Она је осмишљена тако да дефинише постојање три концентрична геополитичка круга, односно прстенова инфилтрације, «унутрашњег који чине Косово (самим тим принудно и Србија), Албанија и Македонија, средишњег, сачињеног од Грчке, Србије, Бугарске, Турске

3) М. Степић, *Српско питање - геополитичко питање*, Јантар, Београд, 2004, стр. 208-211.

4) Трифуновић, Стојаковић, Врачар, *Тероризам и вехабизам*, Ф. Вишњић, Београд, 2011, стр. 214.

5) Видети: Д. Танасковић, *Неоосманизам*, Службени гласник, Београд, 2010, стр. 88-89.

и Босне и Херцеговине, и спољашњег али с потенцијалним, а у случају Хрватске и актуелним утицајем на претходни који формирају Хрватска, Мађарска, и Румунија. Хрватска је важна због БиХ а Мађарска због Војводине.»⁶⁾ О озбиљности која прати планове и намере обнове османског империјалног обола на Балкану, сасвим недвосмислено сведочи и говор-предавање које у својству тада министра спољних послова Турске одржао др Ахмет Давутоглу 16. октобра 2009. године у Сарајеву. Нескривено, он поручује региону да следи намера Турске да се стави у функцију обнове Османског царства јер је по њему то историјски био *османски Балкан*. «Ми ћемо обновити овај Балкан. (...) Ми ћемо реинтегрисати балкански регион, ми ћемо реинтегрирати Средњи Исток, ми ћемо реинтегрирати Кавказ...»⁷⁾ Још актуелнији доказ ове намере исказан је на председничкој инаугурацији Тајипа Ердогана када је новоизабрани председник Турске у присуству Бакира Изетбеговића изјавио, да му је Алија Изетбеговић "оставио Босну у аманет" и да је "Босна оставштина османлија".⁸⁾

Исламистички стратеги су на подручје Балкана одувек гледали као на зону својих посебних интереса, ревносно се трудећи да међу "потурченим" православцима нађу поуздане следбенике стварања јединственог муслиманског *Калифата* на планетарном нивоу. Идеје о панисламском јединству су, налазиле следбенике међу локалним мухамеданцима. Балкан пружа добре предуслове за изградњу сихадског фронта према Европи, која је нелогичним и само деструктивним поступцима, заједно са Америком, у највећој мери заслужна што су се '90-тих година XX века на Балкану нашли сихад-ратници. Чак се и у Резолуцији америчког Конгреса из јануара 1997. године јасно каже да је Клинтон допринео да се "Босна претвори у милитантну исламску базу".

Подржавање муслимана, према Хенрију Кисинџеру, била је стратегија која се базирала на претпоставци да је ислам ближи капиталистичкој етици и антикомунизму него што су то католицизам и православље, тако да су за Запад у грађанском рату муслимани и албанци важили за "добру страну", што ни у једном тренутку није пружало могућност преиспитивања такве политике. Ипак, некадашњи командант НАТО Пакта, амерички генерал Весли Кларк упитао се шта радити када се исламски радикализам од партнера или прецизније оруђа извршења америчких интереса преобрази у међународну опасност за атлантистичке безбедносне

6) Исто, стр. 98.

7) Цит. према: Трифуновић, Стојаковић, Врачар, *Тероризам и вехабизам*, Ф. Вишњић, Београд, 2011, стр. 215.

8) Извор: *Вечерње новости*, 11. 08. 2014.

структуре. «Шта треба да буде са Египтом, Саудијском Арабијом или Пакистаном као земљама које су дале највише терориста, а савезнице су САД у региону. А шта да се ради са радикалном идеологијом и отвореном финансијском подршком које долазе из Саудијске Арабије?»⁹⁾

Иако закаснела ова питања остају нерешена не само за безбедоносну заједницу Запада, већ понајвише и за наш регион, где се милитантни исламисти и даље од стране својих западних ментора сматрају врло употребљивима за будуће геополитичке потезе на Балкану. Упркос чињеници да су вешто планирали и контролисали готово све процесе у исламском свету, вођени крилатицом - *неверуј ником, умрежи све*, јавили су се наведени проблеми. О озбиљном приступу овој проблематици сведоче и следећи наводи: « Не верујући у лојалност блискоисточних владара, који ни у међуарапским односима никада нису показивали искреност, САД су приступиле стратегији сепаратног изграђивања и одржавања „паралелних односа” са представницима политичких, војних, финансијских, лобистичких, опозиционих и свих других структура које могу гарантовати очување интереса САД при било којој комбинацији унутар политичких превирања и расплета.»¹⁰⁾ Играјући на карту готово свих важнијих учесника у исламском свету ипак нису успели да обезбеде потпуну контролу, особито у ситуацијама када се неко од њих накнадно одлучи да игра игру за своје интересе, осамостали, отргне контроли или је напросто случај да је одиграо своју корисну ролу па је постао баласт кога се треба решити. А процеси решавања исслуженог објекта никада нису били ни лаки, ни јефтине, а особито не безбедни.

ПОЛИТИЧКА УПОТРЕБА МИЛИТАНТНОГ ИСЛАМА КАО ФАКТОРА УГРОЖАВАЊА БЕЗБЕДНОСТИ У ЗЕМЉАМА РЕГИОНА

За долазак муџахедина у религијску мисију на Балкан деведесетих година прошлог века, била су обезбеђена два нужна пред-услова. Први је био, постојање оружаног конфликта у коме муслимани учествују, и други - постојање локалног покрета ”исламског буђења”.¹¹⁾ Оба ова услова била су испуњена још током ратова који

9) В. Ј. Савин, *Од шерифа до терористе*, Мир, Београд, 2012, стр. 12.

10) В. Конатар, „Наличје арапског пролећа“, *Култура полиса*, бр. 25. Нови Сад, 2014, стр. 265.

11) Љ. Деспотовић, *Српска геополитичка парадигма*, Каирос, Сремски Карловци, 2012, стр. 223.

су потресали простор бивше СФРЈ, у процесима њеног разбијања уз значајан коауторски допринос страног фактора од којих је поред главног Евроатланског, затим Континенталног (Немачка), и верско-конфесионалног интереса Ватикана, и исламски био особито снажан и радикалан. Једном започет процес *реисламизације* није значао само вишедимензионалну (верска, културна и политичка димензија) обнову идентитета муслимана на Балкану - као што је то у осталом требао бити и на ширем исламском простору - већ је недвосмислено послужио као основа за радикализацију *политичког ислама* који се као идеологија и програм исламизације имао остваривати у свим зонама које је перцепција исламских вођа препознала као већ или потенцијално исламске. «Познати као исламски милитанти, екстремисти, муцахедини или исламски фундаменталисти, милитантни исламисти су мрежна структура која делује на подручјима насељеним муслиманима и на подручјима држава које сматрају непријатељима муслимана. Све скупине које у својој борби користе оружје, а ислам као идеолошку основу мобилизације, називамо милитантним исламистима.»¹²⁾

Сматрамо да је најрадикалнија фаза исламског деловања на просторима бивше Југославије отпочела када су на 18. исламској конференцији одржаној 1998. године у Пакистану, субверзивне активности великоалбанских сепаратиста и терориста на КиМ добиле квалификацију *џихада*. «За неке од исламских покрета џихад је првенствено оружана борба...»¹³⁾ Читав муслимански свет позван је да свим расположивим средствима, а нарочито финансијски, оружано и политички подржи њихову борбу, као свети циљ ослобођења муслиманских територија. То је чињено у координацији са већ формираним исламистичким и терористичким структурама у БиХ и Албанији, које су успешно инсталисане у јеку грађанског рата у првој половини деведесетих година двадесетог века, када је велики број исламских верских фанатика или тзв. муцахедина пристигло на ове просторе и укључило се у војне и терористичке активности на страни своје верске сабраће. Процена је да је у то време само у БиХ приспело од 15.000 до 40.000 џихадиста (процена Јозефа Боданског).¹⁴⁾ Чак је и део америчке штампе тада потпуно нескривено указивао на везу балканских исламских структура са припадницима најекстремнијих терористичких организација па и оном коју су и сами сматрали за најопаснију чак и по сопствене интересе безбедности, као што је Бин Ладенова Ал Каида. « *Vashington Post*

12) Т. Куленовић, *Политички ислам*, ВБЗ, Загреб, 2008, стр. 151.

13) М. Јевтић, *Савремени џихад као рат*, Никола Пашић, Београд, 2001, стр. 253.

14) Видети: Љ. Деспотовић, *Српска геополитичка парадигма*, Каирос, Сремски Карловци, 2012, стр. 226.

4.5.1999. године, позивајући се на изворе америчких обавештајних служби истиче да постоји директна веза између «ОВК и Бин Ладена, који је за потребе обучавања њиховог кадра оформио кампове у Албанији, БиХ, Турској и Авганистану.»¹⁵⁾ Пребацивање “светих ратника” из Босне, Албаније и других исламских земаља на Косово почиње крајем 1998. године, у организацији Осаме бин Ладена и Ал Каиде. Упоредо са акцијом пребацивања муџахедина на Косово, до тада терористичка “Ослободилачка војска Косова” (‘УЧК’) је скинута са листе терористичких организација. Муџахединска јединица под називом “Абу Бекир Сидик”, која је дејствовала на Косову, формирана је у Босни уз помоћ инструктора и финансијских средстава из Саудијске Арабије и Турске. Један од команданата ‘УЧК’ је био Мохамед ал Завахири, који је водио елитну јединицу током конфликта на Косову.¹⁶⁾

Логистичка и организациона инфраструктура исламског радикализма грађена је дакле интезивно у последње две деценије и она данас представља респектабилну базу за деловање у будућности. Иако организационо прилично разнородне, (постоје организационе целине Турске, Саудијске Арабије, Пакистана, Ирана, али и Албаније, БиХ, Македоније, КиМ и др.) оне имају остварен изванредан степен координације нарочито у сегменту деловања обавештајних структура Запада, (ЦИА, БНД, МИ-6 и др.) али и обавештајних служби исламских земаља, нарочито Турске Ирана, и Саудијске Арабије. Ова чињеница није релевантна само за безбедносне структуре балканских држава већ и за сличне структуре Западне Европе. « У Сарајеву, Београду, Загребу, врло је активна, већ од доласка Хомеинија на власт, иранска обавештајна служба ВА-ВАК, наследница САВАК-а, Шахове службе. «Вођа револуције» Ајатолах Рухолах Хомеини, налаже ширење исламистичке борбе широм света, непрестани напор да се свуда где је икад крочила муслиманска стопа, поведе поново свети рат. Један од задатака је и помагање људи и покрета за такву борбу.»¹⁷⁾

Базна инфраструктура исламског радикализма на Балкану служи као одскочна даска и логистика за исламске центре у Европи какав је рецимо Беч.¹⁸⁾ Делатност радикалног ислама није претња само безбедности Балкана, већ и самој Европи, с обзиром на чињеницу да исламски радикализам делује најмање на два нивоа реали-

15) Р. Гаџиновић, *Насиље у Југославији*, Евро, Београд, 2002, стр. 347.

16) Видети: Љ. Деспотовић, *Српска геополитичка парадигма*, Каирос, Сремски Карловци, 2012, стр. 227.

17) З. Петровић Пироћанац, *Al – Qaida*, Евро, Београд, 2002, стр. 155.

18) Видети: Џ. Галијашевић, *Тероризам у Аустрији*, Ф. Вишњић, Београд, 2013.

зације својих циљева, на Балкану он је једним делом инструмент и сарадник Атлантистичких структура, а на другом нивоу претња, с обзиром на планове исламизације саме Европе. Добра илустрација али и потврда ове стратегије долази из саме Немачке где немачки лист «Дојче веле» наводи како се око 400. џихадиста из Немачке, бори на страни тзв. Исламске државе, а да је незванично тај број преко 1800. милитаната.¹⁹⁾ У том контексту актуелна су дешавања и у нашем региону, који је постао база за регрутовање тзв. *белих џихадиста*, за ратове у Сирији и Ираку представљају истовремено и претњу за безбедност и стабилност Европе, сходно њиховим намерама да својим повратком радикализам пренесу не само у земље из којих потичу, већ и шире у земље чланице ЕУ, особито у Аустрији, Немачкој, Француској, Шпанији, и Италији. «Према подацима New York Times-а у Сарајеву се налазило више од 200 иранских агената. Њихов вођа у Босни према сазнањима западне тајне службе био је Абас Асаиш шеф агенције за обавештавање Иранске Републике. Било је оптужби да ови агенти помоћу најмодерније немачке технике прислушкују америчке мировне снаге у Босни (мисли се на ИФОР) . «²⁰⁾ У региону тим опасностима нарочито су изложене, Србија, Македонија и БиХ (особито Република Српска) с обзиром на чињеницу да је највише њихових држављана регрутовано у милитантне структуре џихада.

Тако на пример експерт за тероризам Џевад Галијашевић наводи да само Ал Каида у БиХ има најмање 5.000 радикалних исламиста који су добро организовани и верско-идеолошки индоктринирани. А да је у Сирију отишло преко 375. држављана БиХ у последњих неколико година.²¹⁾ Сарајевски политиколог др. В. Азиновић, аутор књиге "Ал Каида у БиХ: мит или стварна претња", тврди да "брутално насиље којим се користе екстремисти, није случајно, све је то део дугорочне стратегије с циљем успоставе исламске државе". У прилог овој тврдњи иде и чињеница да је вођа вехабија у БиХ, Билал Боснић позвао на џихад, муслиманске младиће из региона, да се придруже оружаним групама Исламске државе, а његову поруку је пренео и сарајевски лист "Дневни Аваз"²²⁾

Још непосреднији доказ о великој опасности по безбедност региона представља и чињеница да новоформирани Исламски калифат, има интензивне везе са сличним исламским структурама на Балкану, али и да има намеру да у догледно време *тежиште*

19) Извор: Вечерње Новости, 09.11. 2014.

20) Ј. Елзесер, *Како је џихад стигао на Балкан*, Јасен, Београд, 2006, стр. 105.

21) Извор: Дневни лист *Правда*, 15. 08. 2014.

22) Извор: интернет портал *Србин-инфо*, 03. 09. 2014.

борбених дејстава пренесе и на наш регион, као пут да оствари прокламоване циљеве исламизације целог простора Балкана, али и дела Западне Европе. "Исламске државе Ирака и Леванта налазе се у непрекидном контакту са својим присталицама у Србији, БиХ, Црној Гори, Албанији и Македонији, и да су сви добили наређење да буду спремни на акцију. 28. августа 2014 . године амбасада Србије у Дамаску, добила је писмо ултиматум цихадиста, са директним претњом физичке ликвидације персонала амбасаде ако у року од 7. дана не напусте земљу. Иницијатор претње била је "Балканска бригада" чије су главне вође базиране на Косову и централној Србији."²³⁾ Из самог врха исламске заједнице Македоније призната је и потврђена чињеница да у земљи делују радикалне исламске групе, што је саопштено у поводу хапшења јуришника цихада са подручја Косова и Македоније које се десило средином августа ове године.²⁴⁾

У склопу интензивних активности исламски екстремиста, у њеном политичком делу, сасвим координирано делују и друге верско-културне и политичке организације у региону. Први пример, је веома запаљива и по територијални поредак и сувереност Србије претећа изјава Муфтије Муамера Зукорлића, изречена приликом посете Кувајту да бошњаци нарочито, али и остали муслимани у регији, живе под "српско-црногорском окупацијом", те да стога он захтева да се на том простору формира муслиманска држава, или најмање аутономија, јер је по њему значај Рашке области или како је бошњаци зову Санцака од огромне геополитичке важности јер, "спаја Босну с Косовом и Србију са Црном Гором".²⁵⁾ Други, сличан пример таквог деловања, представља проглашење албанске републике "Илириде", што је македонској јавности у Скопљу саопштио самозвани председник Невзет Халими.²⁶⁾

Македонски албанци су тако на врло директан начин послали неколико важних порука, не само државном руководству Македоније већ и целом региону. Неке од тих порука су:

- да се наставља процес територијалног заокружења тзв. Велике Албаније,

---

23) Исто.

24) Извор: *Вечерње новости*, 15. 08. 2014.

25) Извор: Дневни лист *Правда*, 18. 08. 2014.

26) Извор: *Вечерње новости*, 18. 09. 2014.

- да се он одвија у форми испољавања нових просторних аспирација према Србији, Црној Гори, Македонији и Грчкој,
- да се цео процес одвија под прећутном подршком САД-а и Турске,
- и на крају да је основни концепт националног уједињења албанаца увијен у обланду исламског радикализма.

Бројни поклици у славу Алаха, на скопским улицама и трговима тим поводом јасно су показали да национално заокружење албанаца није вршено на основама секуларне идеје политичке нације, већ преодминантно на идеји исламског буђења и реисламизације.

И Албанци у Црној Гори делују на исти начин, тражећи прво да се мирним путем призна њихово наводно право за припајањем државне територије Црне Горе где су они већински настањени, пројекту Велике Албаније, или како је они називају «Природне Албаније», а ако се то не деси мирним путем, онда ће по речима председника листе за Природну Албанију Коче Данаја бити «настављена дестабилизација региона јер ће радикалне снаге деловати».²⁷⁾ И овом претећом поруком државном руководству Црне Горе јасно је саопштена намера да уколико се не удовољи захтевима великоалбанске политике, на сцену ће ступити потпуна дестабилизација региона коју ће водити по сведочењу самог Коче Данаја њихове најрадикалније снаге.

ЗАКЉУЧАК

У последње две деценије на простору бише СФРЈ, али и целог региона Балкана, десиле су се значајне *геополитичке прекомпозиције односа моћи* које су на директан начин омогућиле несметано деловања политичких, војних и верских структура *радикалног ислама*. Активност радикалног ислама на овом простору пратило је неколико важних интересних приоритета, а особито два: први је реализација циљева Атлантистичког Запада и његових нато-партнера, а други, остварење политичких интереса локалног муслиманског живља, за стварање националних држава реисламизацију и територијалну прекомпозицију у корист панисламских структура. У таквом контексту, коришћени су најрадикалнији облици субверзивне обавештајне и терористичке делатности како би се што брже и што целовитије остварили зацртани планови реисламизације це-

27) Извор: *Вечерње новости*, 06. 11. 2014.

лог региона. У својим крајњим намерама тако редизајниран и редефинисан исламски простор на Балкану, требао би да послужи као одскачна даска за даље и дубље процесе пенетрације исламских структура у Западну Европу.

Дефинисани геополитички контекст, потпуно јасно објашњава да је активност милитантних организација ислама, *константна и све већа претња безбедоносној сигурности балканских држава*. Изазови расту, и у будућности ако не уследи адекватан, координисан и ефикасан одговор државних и безбедоносних структура, они ће представљати још већу опасност која може довести до цивилних жртава и материјалног разарања али и трајне дестабилизације региона као увод у велике регионалне сукобе са несагледивим политичким последицама. О томе речито говори и претећа изјава албанског премијера Едија Рама дата приликом посете Београду «Замор од проширења у реду, али постоји и замор стрпљења који прети Балкану, ако стрпљење дође до краја, боље да не предвиђамо шта ће се десити.»²⁸⁾

Привиди европских интеграција региона нису никаква гаранција за стабилност, јер је и сам простор ЕУ такође изложен деловању корозивних сила исламског радикализма, који ће у времену које је пред нама тек показати степен своје деструктивности. Вера европских званичника да је кроз концепте мултикултурализма и универзалног грађанства могуће пацификовати радикалне организације ислама, и интегрисати их у демократске структуре западног друштва, у великој мери неутемељена. Показало се да то нажалост није могуће ни са ширим делом исламске популације Европе, јер су верско-конфесионални идентитети јачи кохезиони и идентификациони фактори од грађанског универзализма и европских културних образаца. На просторима Балкана то је тек «немогућа мисија», колико због хроничне цивилно-демократске исуфицијенције ових друштава још више због радикализма политичких захтева муслиманског живља чији је вредносно-цивилизацијски код већ вековима супротстављен већинској хришћанској култури. Андрићевски речено највећи део балканских заједница народа је већ вековима огрезао у тзв. *онтологији силе*, мењајући временом само положај у том ланцу чињења или трпљења насиља. Бојимо се да је *тлачитељска пракса* већ дубоко интериоризована и социјализована у колективно биће ових народа и да јој и актуелне геополитичке околности погодују да искаже сву своју еруптивност и деструктивност.

28) Извор: *Вечерње новости*, 11. 11. 2014.

ЛИТЕРАТУРА

- Галијашевић, Ц., *Тероризам у Аустрији*, Филип Вишњић, Београд, 2012.
- Гаћиновић Р., *Насиље у Југославији*, Евро, Београд, 2002.
- Деспотовић Љ., *Српска геополитичка парадигма*, Каирос, Сремски Карловци, 2012.
- Елзесер Ј., *Како је џихад стигао на Балкан*, Јасен, Београд, 2006.
- Јевтић М., *Савремени џихад као рат*, Никола Пашић, Београд, 2002.
- Конатар В., *Наличје арапског пролећа*, Култура полиса, бр. 25, Нови Сад, 2014.
- Куленовић Т., *Политички ислам*, ВБЗ, Загреб, 2008.
- Лакићевић Д., Николиш Д., *Глобализам и тероризам*, ИЕС, Београд, 2007.
- Петровић Пироћанац З., *Al - Qaida*, Евро, Београд, 2002.
- Савин В. Л., *Од шерифа до терористе*, Мир, Београд, 2013.
- Степић М., *Српско питање - геополитичко питање*, Јантар, Београд, 2004.
- Танасковић Д., *Неоосманизам*, Службени гласник, Београд, 2010.
- Трифуновић Д., Стојаковић Г., Врачар М., *Тероризам и вехабизам*, Филип Вишњић, Београд, 2011.
- Фуад, Алам Х., *Глобални ислам*, Службени гласник, Београд, 2012.

Ljubisa Despotovic

RADICAL ISLAM AND GEOPOLITICAL ASPECTS OF SECURITY THREATS IN THE FORMER YUGOSLAV COUNTRIES

Resume

In this article, we are trying to define geopolitical aspects which enabled the operation of followers of radical (militant) islam in the region of former Yugoslavia. In this context, we will present the security risks to fragile peace, threatening to pull the whole region into the state of inter-ethnic conflict, which, in this area, always had a direct religious basis. Moreover, we will emphasize the risks and threats to national interests and security of the Republic of Serbia, and also Republic of Srpska.

Keywords: *Islam, Radicalism, Geopolitics, Balkans, White Jihad, Serbia*

---

* Овај рад је примљен 5. децембра 2014. године, а прихваћен за штампу на састанку редакције 12. децембра 2014. године.